

ipso est constituta sufficienter sub objecto formali fidei; nam testimonium divinum idem est, et æque certum, sive per seipsum, sive per Ecclesiam, vel alium ministrum Deus illud præbeat, ut supra ostensum est. Et ita consequentia est manifesta; minor etiam constat ex usu et definitionibus Ecclesiæ; major autem videtur certissima, quia Ecclesia regitur ab Spiritu Sancto in suis definitionibus, et de illa verificatur illud: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*; quod Apostoli significarunt cum dixerunt: *Visum est Spiritui Sancto, et nobis*; et similiter Concilia solent ante definitionem præmittere, se esse in Spiritu Sancto legitime congregata; idem etiam plane sensit Gregorius, libr. 1 Epistol., capit. 14, prope finem, cum voluit quatuor Evangelia generalia haberi ut quatuor Evangelia, quia non minori auctoritate in eis locutus est Spiritus Sanctus, quoad definitiones de fide. Confirmatur primo, quia non est minor auctoritas Ecclesiæ quando veritatem definit, quam sit Scripturæ sacræ in his quæ continet; sed omnia quæ sunt in Scriptura, sunt proprie et immediate de fide; ergo etiam omnia quæ Ecclesia definit. Consequentia cum minori constat, et major patet, tum ex illo Pauli: *Ecclesia est columna et firmamentum veritatis*; tum ex dicto Gregorii proxime citato; tum ex alio Augustini: *Evangelio non crederem, nisi Ecclesiæ auctoritas me moveret*; tum etiam quia, sicut est de fide, non posse solvi Scripturam, ita etiam est de fide Ecclesiam non posse errare in suis definitionibus. Nec satis est dicere Ecclesiam non posse errare in hoc, quod res definita sit de fide immediate vel mediate; etenim Ecclesia non definit isto modo, sed absolute hoc esse verum, vel esse catholicam doctrinam, et ita eodem tenore hujusmodi veritates definit, et errores contrarios damnat, ut constat ex Concilio Tridentino, et ex cæteris omnibus. Denique non solum definit veritates per discursum elicitas ex principiis fidei, sed etiam definit verum sensum Scripturæ, et intentionem Spiritus Sancti in his quæ revelavit, vel per Scripturas, vel per traditionem; ergo signum est habere infallibilitatem proximam et immediatam, ex assistentia ipsius Spiritus Sancti, quæ æquivaleret revelationi, vel consummat illam, ut sic dicam. Quapropter, licet Ecclesia dicatur non docere novam fidem, quia semper explicat antiquam, nihilominus sua definitione facit, ut aliquid sit nunc de explicita et formali fide, quod antea non erat, ut supra dixi.

12. *Ad primam probationem ab inductione in num. 2.—Ad secundam.—Ad tertiam.—Ad quartam.* — Et per hæc satisfactum est argumentis secundæ opinionis; nam priora confirmant nostram sententiam: alia vero novam difficultatem non habent. In argumentis autem primæ opinionis, imprimis in inductione quæ ibi fit, aliqua non sunt vera, et aliqua parum distincta. Nam, *Deum esse infinitum, esse incorporeum*, et similia, satis immediate sunt revelata in Scripturis, si non eisdem terminis, saltem æquivalentibus, ut, *Deum esse spiritum, esse omnipotentem*, etc., præterquam quod etiam hæc sunt immediate definita. Alia vero, quæ ibi afferuntur, sunt quoque in se revelata, quamvis non omnino distincte, ut de singularibus contentis sub universali dictum est. Denique aliqua dantur, quæ simul sunt conclusiones Theologicæ, et veritates definitæ, et ita possunt simul esse credita per propriam fidem, et scita per Theologicam scientiam; hæc enim duo non repugnant, etiam ex sententia communi Thomistarum. Ad rationem vero respondetur, non omne illud ex quo pendet veritas propositionis revelatæ esse æque certum, nisi vel formaliter contineatur in re revelata, vel de illa connectione per similem revelationem constet, præsertim quod ea quæ sic tantum sunt connexa, possunt per potentiam absolutam separari, et ita non manet æqualis certitudo. Ad argumentum autem de contrario errore, respondemus aliud esse tractare de veritate, aliud de præsumptione, ut recte dixerunt Gregorius, q. 1 Prolog., art. 4; et Corduba, libr. 1, q. 17. Qui ergo negaret conclusionem Theologicam necessariam, merito præsumeretur hæreticus, quia crederetur potius negare obscurum quam evidens; tamen in re non esset, seclusa definitione Ecclesiæ, si vere non negaret principium fidei, sed alia absurda cogitatione duceretur. Sicut Durandus negavit in Eucharistia esse quantitatem corporis Christi, quamvis sit proprietas satis inseparabilis a materia secundum naturalem possibilitatem, et evidentiam. Reliqua quæ ibi tanguntur de actu et habitu Theologiæ, quomodo sint supernaturales et infusi, dicemus inferius, comparando illos cum actu et habitu fidei.

SECTIO XII.

Utrum revelatio divina, ut credita fide acquisita, sit sufficiens ad objectum formale fidei.

1. Diximus hactenus primam veritatem, ut revelantem, esse formale objectum fidei, et consequenter divinam revelationem pertinere ad hoc objectum formale, tanquam testimonium primæ veritatis; ex quo sequitur, quod in superioribus etiam tetigimus, duo esse principia ex quibus fides nostra pendet: unum est, *Deum non posse fallere in his quæ dicit*; aliud est, *Deum dicere ea quæ credimus*; unde, sicut de priori principio supra tractavimus, quomodo cognoscendum sit ac credendum, ut fidem aliarum veritatum fundare possit, ita in præsentia declarandum superest, quomodo principium posterius, scilicet, *Deum dicere aut revelare*, nobis innotescere debeat, ut propter divinam revelationem cætera credere valeamus. Cujus quæstionis resolutio facilis esse posset ex dictis in priori puncto; tamen, quia non desunt opiniones, prætermitti non potuit, et simul cum illa explicabimus quomodo fides divina ab acquisita pendeat, vel illam aliquo modo requirat.

2. *Prima sententia affirmans, et quibus tribuatur.*—Est ergo prima sententia, affirmans divinam revelationem necessario prius credi debere per fidem acquisitam, ut res revelatæ possint per fidem infusam credi; ex quo sequi videtur revelationem divinam, ut creditam per fidem acquisitam, esse rationem credendi res alias revelatas a Deo, et consequenter principium illud: *Deus dicit has res*, per fidem humanam esse creditum, et hoc satis esse ut fundet fidem infusam. Hæc opinio solet tribui Scoto, in 3, dist. 23, quæst. unica, quem ibi Gabriel imitatur, quæst. 2, art. 1, prope finem, et articulo conclus. 1, qui tam expresse non docent omnia quæ proposita sunt, licet in multis faveant; dicunt enim fidem infusam sine prævia acquisita obtineri non posse; imo indicant fidem acquisitam esse partialem causam fidei infusæ, vel potius actum fidei acquisitæ et infusæ non esse distinctos, sed unum ex duplici habitu acquisito et infuso, habente tamen ab infuso majorem intensionem et firmitatem, quod ita intellexit et secutus est Medina, lib. 5 de Recta in Deum fide, c. 11, et ideo citari etiam solet

pro hac sententia, quod fides infusa resolvatur in acquisitam ex parte illius principii: *Deus revelat, seu dicit*; re tamen vera illam non tenet, ut ex fine capitis constat. Tribuitur etiam a Cano, lib. 2 de Locis, cap. 7, ipsa hæc sententia Durando, in 3, dist. 24, quæst. 1, num. 8, quia dicit ultimum principium, in quod fides resolvitur, esse testimonium Ecclesiæ, quod etiam dicit Medina; tamen Durandus non declarat qua fide credatur hoc Ecclesiæ testimonium; addit vero, dist. 23, quæst. 3, num. 4, assensum, qui pendet ex approbatione Ecclesiæ, esse acquisitum, in quo favet huic sententiæ.

3. *Hujus sententiæ argumentum primum.*—*Secundum.*—*Confirmatur primo ex Rom. 10.*—*Secundo ex Augustino.*—Principale autem fundamentum hujus sententiæ est, quia, ad credendum esse vera quæ dicuntur a Deo, necesse est credere esse dicta a Deo; sed quod sint dicta, non potest credi fide infusa; ergo debet credi fide acquisita, et illud sufficit. Consequentia patet, quia non potest cogitari alius modus cognitionis, cum illud non sit objectum evidenter cognitum. Minor autem probatur, quia illud principium non potest cognosci per aliud, ut fide infusa credatur, alias procederetur in infinitum; neque etiam per seipsum, quia non est per se notum ex terminis, et tantum illa, quæ hujusmodi sunt, possunt illo modo per se et immediate cognosci, præsertim certa et infallibili cognitione. Secundo argumentantur Scotus et Gabriel quia fides infusa non potest exire in actum, nisi prævia aliqua fide acquisita; ergo hæc maxime necessaria est de ipsa revelatione, seu de hoc principio: *Deus dicit*; ergo revelatio, ut credita fide acquisita, est ratio credendi cætera revelata. Primum antecedens probatur, quia si puer baptizatus, quando pervenit ad usum rationis, non habeat veritates fidei sibi propositas per aliquam humanam auctoritatem, non poterit illas credere fide infusa, etiamsi habeat habitum infusum fidei; ergo signum est illum habitum prærequirere fidem acquisitam, ut possit suum actum elicere; quoniam si hoc non postularet, posset statim suum actum exercere; unde hoc confirmant primo, ex illo Pauli ad Roman. 10: *Fides ex auditu*; putant enim hoc non esse dictum nisi propter fidem acquisitam; nam fides infusa, inquit, non est ex auditu prædicationis, sed immediate infunditur a Deo. Et confirmatur, ait Scotus, quia fides quæ ex auditu concipitur, sæpe est

fides informis, quæ habetur sine pœnitentia et charitate; ergo est fides acquisita, nam infusa non datur nisi cum charitate. Confirmatur tandem quia nostra fides ordinariè fundatur in testimonio Ecclesiæ, ut sumitur ex Augustino contra epistolam Fundamenti, cap. 4, et usu ipso ac experientia constat; sed Ecclesiam esse veracem credimus fide acquisita, propter maximam auctoritatem hujus congregationis, et propter miracula quæ in ea facta sunt, et insignem sanctitatem et doctrinam ejus, et alia motiva quæ ad credendum nos movent, et Augustinum in Ecclesia tenebant, ut ipse fatetur in citato loco; ex quibus omnibus tantum consurgit fides quædam humana, quæ, licet in suo ordine certa sit, non transcendit fidem acquisitam; ergo ex hac parte in illa nititur, et ad illam resolvitur fides infusa.

4. *Improbatur superior sententia. — Argumentum a fortiori. — Roboratur primo. — Secundo.* — Hæc sententia, quantum ad præcipuam resolutionem quam in præsentem inquirimus, probari a nobis non potest; nam rationes et argumenta, quibus supra ostendimus evidentiam illius principii: *Deus nos fallere non potest*, non esse sufficientem ad fundandam certitudinem fidei infusæ circa res revelatas, a fortiori convincunt credulitatem humanam, quantumvis moraliter evidentem, hujus principii: *Deus revelavit*, seu *dixit has res*, non posse sufficere ad objectum formale fidei, ex quo per se pendet tota ejus certitudo supernaturalis et infusa. Quod autem hoc ita sit, patet, quia naturalis evidentia infallibilis veritatis divinæ non est minor, imo fortasse major, quam sit certitudo vel evidentia illius credulitatis humanæ, ut videtur per se notum; et e converso, dependentia fidei et certitudinis ejus ab hoc principio: *Deus dicit hoc*, non est minor quam sit dependentia ejusdem fidei ab alio principio: *Deus est verax*; ergo si evidentia illius principii non sufficit ad objectum formale fidei, nec potest sufficere humana credulitas divinæ revelationis. Ratio denique a priori est, quia certitudo fidei infusæ est supernaturalis, certitudo autem fidei acquisitæ est inferioris ordinis, et naturalis; ergo impossibile est ut illa prior per se fundetur aut pendeat ab hac posteriori. Confirmatur primo, quia alias tam imperfecta esset fides Catholici, sicut fides hæretici, circa idem mysterium ab utroque creditum, quod est manifeste falsum. Probat autem sequela, quia fides hæretici in hoc imperfecta est, quia

totam suam credulitatem fundat seu resolvit hæreticus in aliquam fidem humanam, qua credit Deum dixisse illa quæ sibi videntur credenda, et non alia; ergo, si etiam nostra fides in humanum testimonium et fidem acquisitam resolvitur, eandem profecto participat imperfectionem. Unde confirmatur secundo: nam hæc fides acquisita potest esse diversæ rationis in diversis credentibus, etiam circa easdem res creditas, quia potest esse ex diversis motivis seu testimoniis humanis, a quibus actus recipiunt diversitatem; ergo etiam fides mysteriorum erit diversæ rationis in diversis credentibus, si per se pendet ab illa fide acquisita, quia assensus conclusionis sumit diversitatem ex assensibus principiorum.

5. *Secunda sententia. — Ejus fundamentum.* — Propter has ergo rationes, et ad vitanda etiam argumenta primæ sententiæ, dicunt aliqui (potestque esse secunda opinio) revelationem divinam esse rationem formalem objecti fidei, non ut creditam humana vel divina fide, quia non oportet esse cognitam proprie, et tanquam objectum quod cognoscitur, sed solum esse rationem credendi, quia tantum est ratio sub qua, objecti fidei; in hujusmodi autem ratione objectiva necessarium non est ut præsupponatur cognita; et potest hoc fundari, quia fides infusa non præbet assensum per modum discursus, sed simpliciter tendendo in veritatem revelatam, eo ipso quod sufficienter proponitur ut revelata; non est ergo necessarium, ad hoc ut intellectus credat rem revelatam, ut prius judicet esse dictam a Deo; ergo non est necessarium ut præcedat fides infusa vel acquisita ipsiusmet revelationis; et ita cessant difficultates pro utraque parte propositæ.

6. *Refellitur hæc sententia.* — Hæc autem sententia et responsio, licet inter aliquos modernos Theologos circumferatur, ab antiquis tradita non est, sed fortasse desumpta ab eorum in sect. 3, n. 4, memini, hoc discrimine, quod lumen infusum in partem objecti formalis fidei non adducat; nec mihi videtur verisimilis, quia revera non est intelligibilis; quia revelatio divina, non quomodocumque est ratio objectiva, sed tanquam medium et motivum credendi. Credimus enim mysteria fidei, quia Deus nobis illa revelavit; impossibile autem est aliquid esse motivum assentiendi, nisi sit cognitum; ergo qui credit aliquid, quia dictum a Deo, necesse est ut cognoscat et judicet Deum id revelasse seu dixisse. Idque manifeste constat in fide huma-

na; quomodo enim intelligi potest ut aliquis credat sententiam aliquam propter Augustini auctoritatem, nisi credat Augustinum illam docuisse? Denique, supra ostensum est cognitionem primæ veritatis, et quod non possit fallere, necessariam esse ad credendum aliquid tanquam certum, propter testimonium ejusdem veritatis; ergo non minus necessarium est præcognoscere ipsam primam veritatem hoc vel illud credendum asseruisse. Probat consequentia, quia non minus pendet assensus fidei ab hoc principio quam ab illo, et quia parum nobis confert ad credendam hanc vel illam propositionem, quod Deus in se verax sit, nisi cognoscatur ipsam primam veritatem suo testimonio talem propositionem confirmasse, et quasi informasse.

7. *Tertia sententia vera. — Sumitur ex D. Thoma. — Tribui potest Marsilio, Capreolo, Cajetano, etc. — Ejus comprobatio ex jam dictis. — Et a contrario.* — Est ergo tertia et vera sententia, revelationem Dei dicentis res fidei, credendam esse fide divina et infusa, ut res ipsæ revelatæ possint eadem fide credi; et consequenter illam revelationem, non nisi ut creditam seu credibilem eadem fide, esse rationem formalem objecti fidei infusæ. Hæc opinio sumitur ex D. Thoma 2. 2, q. 1, art. 1, quatenus docet nihil aliud quam testimonium primæ veritatis esse objectum formale fidei; nam si concursus fidei humanæ esset per se necessarius ad assensum fidei, jam non solum testimonium divinum, sed simul cum humano esset objectum formale, seu ratio credendi; et hoc modo potest tribui hæc sententia antiquis Theologis, ita sentientibus de objecto fidei infusæ, et specialiter indicavit illam Marsil., in 3, quæst. 10, art. 1, præsertim in dubiis quæ in tertia parte illius articuli proponit; clarius docuit Capreolus, in 3, dist. 24, a. 3, ad argumenta Scoti contra quartam conclusionem; sequitur Cajetanus, dicto art. 1, dub. 4; et clarius Cano, l. 2 de Locis, c. 8, ad 4. solutionem; et Valentia, t. 3, disp. 1, q. 1, p. 1, assert. 2, in 8 difficultate. Et sufficienter confirmatur hæc sententia ex dictis contra duas præcedentes; necesse est enim ut qui credit res quæ sunt revelatæ a Deo, credat etiam ipsam revelationem, ut argumenta proxime facta convincunt; ergo necesse est ut utrumque credat, saltem æquali certitudine, quia nullus potest prudenter firmius credere rem dictam, quia dicta est, quam credat esse dictam, ut experimento constat et ratione; quia hoc est fundamentum illius, et

non potest esse firmius ædificium quam fundamentum. Unde patet a contrario; nam si quis dubitaret aut formidaret an mysteria fidei nostræ essent dicta a Deo, consequenter ac necessario eodem modo vacillaret in fide ipsorum mysteriorum; ergo necesse est ut eadem fide utrumque teneat, scilicet, et rem dictam, et Deum illam dixisse; supponimus enim, ex supradictis, non dari evidentiam præsertim supernaturalem hujus revelationis, qua seclusa, non potest esse æque certa, nisi per eandem fidem divinam teneatur.

8. *Pro eadem tertia sententia et aliarum expeditione propositiones tres. — Prima propositio. — Ostenditur primo. — Ostenditur secundo. — Ostenditur tertio.* — Hæc ergo sententia, ut dixi, vera est; ut tamen evidentius probetur, et paretur via ad solvendas difficultates primæ opinionis, et ad explicandam resolutionem fidei ex parte hujus principii, nonnullas propositiones subjiciam. Prima est: hæc propositio: *Deus dixit, seu revelavit mysteria fidei*, est de fide, non minus quam speciales articuli fidei, et consequenter ostendi potest et debet proprie, ut quod, per eandem fidem infusam. Hæc assertio videtur mihi certa, nec invenio Theologum qui de illa dubitaverit; et probari potest primo, quia hæc veritas sæpissime et variis modis est in sacra Scriptura revelata, ut quoties Scriptura dicit: *Factum est verbum Domini ad Prophetas*; vel ubi Prophetæ dicunt: *Hæc dicit Dominus*. Et eandem vim habet quod Petrus dixit: *Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines*. Unde idem probat quod in Symbolo de Spiritu Sancto dicitur: *Qui locutus est per Prophetas*. Imo Christus ipse dicebat: *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me*; et infinita sunt similia, ex quibus manifeste constat non minus esse revelatam et propositam ad credendum illam generalem veritatem: *Deum dixit, seu revelavit mysteria fidei*, quam singula particularia mysteria; ergo est æque certa, et eadem fide credenda. Secundo probatur, quia de singulis regulis fidei sensibilibus, de fide est continere infallibilem veritatem, ut de Scriptura sacra, quod nullum sit in ea mendacium, juxta verbum Christi: *Non potest solvi Scriptura*, et de Ecclesiæ definitionibus, quia, ut Paulus inquit, *est columna et firmamentum veritatis*; ergo est de fide, in his regulis contineri verbum Dei, seu, quod idem est, Deum loqui per illas; et ita de fide credimus Ecclesiam regi ab Spi-

ritu Sancto. Ergo etiam est de fide Deum dicere omnia quæ credimus: nam omnia sunt in Scriptura contenta, ab Ecclesia tradita et definita. Tertio, qui negaret aliquid ex his, quæ credenda sunt per fidem, esse dictum et revelatum a Deo, esset plane hæreticus, neque minus erraret qui de hoc deliberate dubitaret; nam consequenter dubitare posset de veritate rei dictæ seu revelatæ; ergo contraria veritas, scilicet, Deum revelasse hæc mysteria, certitudine fidei infusæ tenenda est.

9. *Secunda propositio. — Ejus ratio. — Et exemplum Capreoli.* — Secunda propositio: in omni assensu fidei infusæ, quo credimus mysterium aliquod in particulari, ut, *Deum esse trinum, vel factum esse hominem, vel similia*, intrinsece et quasi per se primo credimus eadem fide Deum revelasse tale mysterium. Hanc assertionem posuit expresse Capreolus in quæstione supra citata, quem imitatus est Vasquez, 4 part., disp. 3, cap. 3, et 1. 2, disp. 201, cap. 2, ubi ait primum et per se credendum in assensu cujuscumque mysterii, esse, *illud dixisse Deum*. Eandem assertionem sumo ex D. Thoma 2. 2, q. 171, art. 5, ubi ait revelationem divinam, qua Deus aliquid alicui revelat, reddere certum illud cui fit revelatio, non solum de veritate revelata, sed etiam Deum esse qui loquitur. Verum quidem est D. Thomam loqui de illo cui fit immediate revelatio, ut erant prophetæ; verumtamen si ratio attendatur, eadem de credentibus omnibus procedit. Est autem ratio D. Thomæ, quia alias, si ipse propheta de hoc certitudinem non haberet, scilicet, *Deum esse qui loquitur*, fides credentium dicta prophetarum certa esse non posset; eodem autem modo non posset esse certa fides credentium, nisi ipsimet æque certi essent Deum esse qui loquitur, sicut etiam ipsimet prophetæ non possent esse certi de rebus revelatis, et de veritate earum, nisi essent certi quod Deus illa testificetur. Unde facile colligitur ratio conclusionis; nam qui per fidem credit aliquam veritatem, credit illam, quia dicta est a Deo; ergo necessario et intrinsece per illum actum credit illud esse dictum a Deo. Probatur consequentia, quia hæc causalis: *Hoc creditur quia dictum a Deo*, includit veritatem hujus propositionis: *Hoc est dictum a Deo*, quæ est fundamentum credendi aliam; ergo non potest assensus terminari ad veritatem rei dictæ, quin simul terminetur ad hanc veritatem, quod illud sit dictum a

Deo. Declarat hoc Capreolus exemplo visus, cujus actus non potest terminari ad colorem, quin simul per illud videatur lumen, quia ita est ratio videndi colorem, ut sit etiam visibile, et necessario simul videndum, vel etiam prius, saltem naturæ ordine. Ita enim comparatur dictio Dei ad rem dictam, quia est ratio credendi, et talis, ut sit etiam medium et motivum credendi, ut explicatum est.

10. *Tertia propositio, qua directe satisfit titulo sectionis. — Comprobatur ex dictis. — Declaratur amplius.* — Tertia propositio, quæ ex dictis colligitur, est conclusio directe respondens quæstioni, scilicet, revelationem divinam non esse rationem formalem objecti fidei, ut creditam, vel credendam fide humana, sed ut credibilem, et creditam fide infusa et divina. Hæc assertio jam est sufficienter probata contra priores sententias; et ex prima propositione posita, manifeste concluditur esse possibile credere per fidem infusam, hujusmodi revelationem esse divinam, cum ostensum sit esse necessarium hoc credere. In secunda autem propositione, declaratum est hanc fidem intrinsece includi in quocumque assensu fidei; ergo manifeste concluditur illam revelationem, ut divinam, et ut creditam fide divina, esse rationem credendi alia, et hoc est esse objectum formale fidei. Et declaratur tandem, quia vel applicatio illius objecti formalis ad materiale intelligitur a nobis fieri per proprium discursum, vel per actum simplicem credendi rem revelatam sub tali ratione; utroque autem modo necesse est revelationem ipsam credi fide infusa. Probatur minor quoad priorem partem, quia si fiat talis formalis discursus, in illo sumitur illa propositio: *Deus hoc revelat, seu dicit*, tanquam præmissa necessaria ad inferendam conclusionem credendam; ergo necesse est ut supponatur credita, ad minus æquali certitudine, ut satis probatum in superioribus est, et apud Aristotelem et philosophos est per se notum. Altera vero pars minoris probatur, quia si actus est unus et simplex, eadem certitudine complectitur omnia quæ sub illum cadunt; ostensum autem est per talem actum credi, et rem dictam, et Deum dicere; ergo utrumque creditur certitudine fidei infusæ. Accedit quod licet ille actus videatur simplex, in illo includitur virtualis discursus, et ideo non potest certius adhærere objecto materiali quam formali.

11. *Dubium circa primum argumentum in num. tertio. — Prima responsio. — Se-*

cunda responsio Cani et Aragon. — Rejicitur quia favet hæreticis. — Et ex aperta ratione. — Confirmatur. — Superest ut respondeamus ad argumenta primæ sententiæ. Et in primo postulatur difficultas sæpe inculcata, et in hæ materia valde obscura reputata, quomodo possit eadem propositio et esse credita, et ratio credendi, ne in infinitum procedatur. Ad quod primo dicimus necessarium esse ut auctores primæ sententiæ hunc etiam nodum solvant, quia non possunt negare primam assertionem a nobis positam, ut revera non negant, quia est fide certissima, et tamen in illa potest fieri idem argumentum; nam si fide credimus Deum dixisse mysteria fidei, ex quo, quæso, principio vel ratione illud credimus; nam si ex alio distincto, de illo iterum quæram, et sic procedam in infinitum; si autem ibi sistimus, jam eadem propositio, quamvis per se nota non sit, erit per se credita, et sibi ipsi ratio credendi. Secundo respondet Cano supra et Aragon. 2. 2, quæst. 1, artic. 1, concl. 6, fideles credere res seu mysteria fidei, quia Deus illa revelavit; quod autem Deus illa revelaverit, immediate credere, quia interius moventur per specialem instinctum divinum, juxta illud: *Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se*. Hæc vero responsio, et in modo loquendi vitanda est propter hæreticos hujus temporis, et in re ipsa non potest satisfacere. Ratio prioris partis est, quia videntur hi auctores resolvere ultimam fidem in internum instinctum Spiritus Sancti, quod etiam faciunt hæretici hujus temporis, ut eludant auctoritatem Ecclesiæ et definitionem ejus. Præterea ratione utrumque declaratur, quia vel quando loquuntur de resolutione in internam motionem, intelligunt tanquam in principium particulare efficiens assensus fidei infusæ, vel tanquam in motivum credendi, ex parte objecti. Primum nihil ad causam refert; secundum dici non potest; ergo. Minor quoad priorem partem probatur, quia hic non inquirimus causam efficientem assensus fidei, sed objectivam; deinde quia illud commune est omnibus assensibus fidei infusæ, sive sint de illo generali principio: *Deus dixit, Deus revelavit mysteria fidei*, sive de quocumque mysterio in particulari; ergo ille modus resolutionis nihil refert ad solvendam difficultatem de qua tractamus. Altera vero pars minoris probatur, quia motio effectiva necessaria ad fidem supponit objectum formale sufficiens, et sufficienter propositum; ergo

ante illam motionem internam, necessarium est ex parti objecti assignare formale motivum, et ultimam resolutionem ejus. Accedit quod assensus fidei hujus principii: *Deus dicit*, etc. ejusdem speciei est cum aliis actibus fidei, ut ostensum est; ergo idem habere debet objectum formale; ergo non magis ille actus resolvitur in motionem internam, quam cæteri actus fidei.

12. *Tertia veraque responsio. — Suadetur.* — Dico ergo principium illud non resolvi in aliud principium a se distinctum, sed se ipso credi, ut recte Capreolus et Cajetanus, citati in num. 7, explicarunt. Neque refert quod obicitur, quod illud principium non est per se notum; quia, esto hoc ita sit, nihilominus potest esse, et est per se credibile; quia ut sit per se notum, requiritur evidentia cum immediata et intrinseca connexionione terminorum; neutrum autem horum invenitur in illo principio, præsertim respectu nostri; ut autem sit per se credibile, sufficit ut sit per se revelabile a Deo, et quod, ut sic dictum, et revelatum, possit sufficienter proponi; utrumque autem in illo principio reperitur. Quod vero illa duo sufficiant, manifestum est, quia illa cum proportionem sufficiunt in quacumque alia veritate credenda per fidem, et quia in illis continetur et objectum formale fidei, et sufficiens applicatio ejus; quod autem illa duo concurrant in illo principio, facile etiam declaratur ex dictis: nam imprimis, quod illud principium sit revelabile, imo et revelatum a Deo, satis ex Scriptura probatum est in num. 8; quod autem per se ipsum reveletur, ita declaratur, quia duobus modis potest Deus revelare se aliquid dicere uno modo, quasi in actu signato, seu per actum expresse reflexum, ut quando Scriptura dicit: *Hæc dicit Dominus*, seu: *Pater meus revelavit*; et ibi non est propria revelatio ejusdem dicti per se ipsum, sed est unum dictum de alio, seu revelatio de revelatione. Alio vero modo potest hoc intelligi, quia, in actu exercito, dum Deus aliquid dicit quasi per intrinsecam reflexionem ejusdem actus in se ipsum, dicit se dicere, sicut eodem actu quo Deus aliquid scit, necessario etiam scit se scire, quod etiam de scientia demonstrativa attigit Aristoteles, 1 post., c. 2, ad finem; et inter homines etiam, quamvis qui loquitur, per expressum actum reflexum non dicat se loqui, loquendo id satis dicit in actu exercito. Et hac ratione quando aliquid sufficienter pro-

ponitur ut dictum a Deo, eo ipso locutio illa sufficienter proponitur ut verbum Dei; et ideo non tantum res dicta, sed etiam locutio ipsa accipienda est et credenda ut verbum Dei, juxta illud Pauli, 1 Thess. 2: *Cum accepissetis a nobis verbum auditus fidei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed ut vere est verbum Dei.* Hoc ergo modo divinum verbum, et rem dictam et seipsum dicit, et hac ratione per fidem infusam creditur, non per resolutionem in aliud verbum, sed per seipsum.

13. *Dubium secundum circa secundum argumentum in eodem num. 3, quo pacto divina fides prærequirit humanam. — Non prærequirit illam propter substantiam. — Neque propter intensionem. — Neque ut principium in quo per se nitatur. — Sed tanquam conditionem ordinario necessariam.* — In secundo argumento primæ sententiæ, præcipue postulat quomodo fides infusa divina supponat acquisitam; hoc enim tanquam certum assumunt dicti auctores, et Cano atque alii videntur admittere, et præcipue affirmat Vasquez, 1 p., q. 1, art. 1, dubitatione 1 literali, et disp. 5, c. 3, et 1. 2, disp. 201, c. 2, ubi ait fidem acquisitam esse necessariam ad salutem; tamen subjungit illam non separari ab infusa, quia habenti fidem acquisitam, scilicet de rebus fidei, statim datur infusa; sed hoc ultimum postea videbimus, nam difficilem habet probationem. In priori autem puncto, quod ad præsens spectat, primo cavendum est quod Scotus et Gabriel, num. 2 relati, indicant, et clarius dicit Medina, fidem acquisitam requiri ad infusam, veluti enim propter substantiam ipsius actus; putant enim unum esse actum fidei acquisitæ et infusæ, quod falsum esse infra ostendemus, et ex principiis positis in materia de Grat., lib. 2, a cap. 4, est manifestum, quia actus fidei infusæ est supernaturalis quoad substantiam, alius vero naturalis est. Item illi actus habent objecta formalia diversa, scilicet, auctoritatem divinam et humanam. Denique intensio actus nec sufficit nec requiritur ad fidem infusam; unde impossibile est distinguere illos actus propter solam intensionem, vel alium similem modum, nisi in principiis essentialibus distinguantur. Secundo, falsum etiam est fidem infusam supponere acquisitam, tanquam principium per se a quo pendeat, ut probant omnia adducta, quia alias non posset esse firmior infusa fides quam acquisita, nec certitudo ejus in divi-

nam auctoritatem ultimate resolveretur. Tertio, verum est tamen ad credendum per fidem infusam communi et ordinario modo necessarium esse aliquam auctoritatem humanam, per quam ipsum objectum fidei sufficienter proponatur, ut in sequenti disputatione late dicendum est, et variis testimoniis Scripturæ confirmat Cano, supra, sufficienterque convincit illud Pauli: *Quomodo credent sine prædicante?* ubi sine dubio loquitur non de fide acquisita, sed de infusa, de qua dixerat: *Corde creditur ad justitiam,* etc.; nam fides infusa, licet interius a Deo fiat, tamen per auditum quasi inchoatur quoad objecti propositionem. Quarto, admitti potest ex hac humana auctoritate generari quædam fidem humanam præviā ad fidem infusam, non tanquam fundamentum vel rationem formalem ejus, sed tanquam conditionem et applicationem objecti. In hoc autem objecto oportet distinguere veritatem et credibilitatem; assensus ergo quod objectum credibile sit, antecedere debet fidem infusam, et illum vocamus fidem humanam, ut distinguamus illum a fide infusa, et quia magna ex parte auctoritate humana nititur, quamvis non sola, sed etiam aliis signis et conjecturis, quæ faciunt etiam evidentiam credibilitatis, ut postea videbimus; et ideo aliqui illam, non tantum fidem humanam, sed etiam scientiam quamdam acquisitam appellant; at vero de veritatibus ipsis revelatis licet præcedere possit fides acquisita, quia hoc pendet ex voluntate credentis, non est tamen per se, neque ut causa per se, neque ut conditio, quia statim ac homo judicat esse credibile quod sufficienter proponitur, potest, si velit, cum auxilio divino, quod præstatur, immediate assentiri revelatis fide infusa, neque probabilis ratio alterius ordinis necessarii afferri potest, quia nec ex parte objecti nec ex parte voluntatis talis necessitas invenitur.

14. *Respondetur jam formaliter ad secundum argumentum. — Ad primam confirmationem. — Ad secundam.* — Ita ergo facilis est responsio ad secundum argumentum; dato enim antecedente in vero sensu explicato, negatur consequentia, quia fides seu notitia credibilitatis objecti non est principium per se fidei infusæ, neque pertinet ad objectum formale ejus, sed est tantum conditio necessaria ut sufficienter proponatur. Prima etiam confirmatio nullius est momenti, quia infidelis, qui ad fidem convertitur, potest prius

credere fide infusa, quam justificetur vel penitentiam agat, ut est certum ex materia de gratia, et in sequentibus etiam dicitur; locus vero Pauli ostendit requiri prædicationem ut fides proponatur, non ut in ea nitatur. Ad secundam denique confirmationem, respondetur immerito Medinam et alios quosdam putare difficultatem propositam per hoc esse expediendam, quod fides nostra resolvitur in auctoritatem Ecclesiæ; nam si id intelligant de illa auctoritate, ut humana est, omnino falsum dicunt, ut ex supra dictis constat; et ita, licet fides, quæ datur Ecclesiæ sub hac ratione spectatæ, humana sit, nihil inde inferunt, quia illa non est fundamentum fidei. Si vero loquantur de auctoritate Ecclesiæ, ut regitur ab Spiritu Sancto, sic non sufficit illam credere, vel illi credere fide acquisita, sed necessarium est credere fide infusa, quæ resolvenda est in illud principium, *quod Deus dixit, et promisit assistentiam Spiritus Sancti suæ Ecclesiæ,* et ita necesse est tandem recurrere ad doctrinam traditam.

SECTIO XIII.

Utrum revelatio divina existimata, et non vera, possit esse ratio sufficiens credendi fide infusa?

1. *Ratio dubitandi.* — Questionem hanc non disputant ex professo Theologi, sed illius resolutionem tanquam certam supponunt; verumtamen, quia difficultate non caret, et explicatione ac defensione indiget, præmitti non debet. Ratio ergo dubitandi est, quia revelatio divina quæ ad credendum movet in seipsa non videtur, sed ordinarie per homines sufficienter proponitur; contingere autem potest ut aliquid sufficienter proponatur tanquam revelatum a Deo, quod revera revelatum non sit; unde etiam continget, ut aliqua sit revelatio divina invincibiliter talis existimata, quæ revera a Deo facta non sit; ergo illa sufficit ad credendum ex proprio assensu fidei infusæ, ac proinde talis revelatio existimata sufficit ad objectum formale fidei. Major constat ex dictis in superioribus sectionibus. Minor probatur, quia contingere potest ut simplex fidelis doceatur a suis pastoribus et Prælatibus, vel ab homine docto, et catholico existimato, de re aliqua tanquam catholica et revelata a Deo, quæ non solum non sit revelata, sed etiam sit contra revelata; quæ propositio, respectu talis per-

sonæ, est sufficiens, tum ad excusandam illam ab errore, quia simplex fidelis non potest per se examinare veritatem, sed sufficientem diligentiam adhibet, pastores et doctores Ecclesiæ audiendo; et hoc modo fatentur fere omnes posse dari ignorantiam invincibilem in hujusmodi hominibus, etiam circa errores contra fidem. Imo etiam fieri potest ut talis homo obligetur credere ea, quæ sibi proponuntur hoc modo, quia non aliter possunt idiotæ ad credendum obligari, nisi per doctrinam pastorum et Doctorum, a quibus ex officio publico docentur. Consequentia vero probatur variis modis. Primo, quia in omnibus aliis virtutibus vel habitibus qui evidentes non sunt, non minus elicitur actus virtutis per rationem formalem objecti existimatam, quam veram; cur ergo non erit idem in fide, quæ evidens etiam non est? Antecedens patet primo in virtutibus moralibus; nam qui existimat prudenter hanc hostiam esse consecratam, verum actum religionis elicit adorando illam, etiamsi in re ipsa consecrata non sit; et similiter exercet verum actum misericordiæ, qui dat eleemosynam ficto pauperi, quem esse verum pauperem probabiliter existimat, et sic de aliis; imo etiam de virtutibus Theologicis, charitatis et spei, idem admittunt Theologi infra citandi; nam si quis diligat hominem propter sanctitatem quam in eo esse existimat, ex vera charitate diligit, etiamsi ille non vere sanctus, sed hypocrita sit; et qui invincibiliter putaret Deum esse videndum oculis corporeis, et illam visionem speraret ut præmium suorum operum, verum actum spei habere posset, licet ex falsa existimatione. Præterea prudentia etiam infusa dictare potest aliquid esse faciendum ex falsa opinione, ut patet in casu proposito de adoratione hostiæ non vere consecratæ, sed existimatæ; nam ibi præcedit hoc judicium prudentiæ: *Hæc hostia hic et nunc est adoranda;* et idem est in similibus. Denique, in fide humana ita contingit; nam qui credit aliquid quod existimat dictum ab Augustino, eadem fide humana credit, sive illud sit revera dictum ab Augustino, sive non sit, sed probabiliter putetur, quia fides illa semper procedit ex affectu et bona existimatione Augustini, quæ ratio æque procedit in fide infusa.

2. *Occurritur responsioni quæ afferatur ad supradicta.* — Responderi autem solet esse constituendam differentiam inter utramque fidem; quia fides humana non est virtus in-